

др Вида Чок,

научни саветник Института за упоредно право у Београду

ЛОВНО ЗАКОНОДАВСТВО САВРЕМЕНИХ ДРЖАВА И МОГУЋНОСТИ ЊЕГОВОГ УНАПРЕБИВАЊА

Кратак садржај:

1. Однос ловства и других делатности значајних за привреду земље
2. Правни режим својине у ловном законодавству 3. Заштита и
очување дивљачи 4. Улога ловства у очувању биолошке равнотеже
5. Могућности унапређивања ловног законодавства 6. Основна на-
чала ловства и унапређивање ловног законодавства 7. Узајамни
утицаји међународног и унутрашњег ловног права

Ловно законодавство повезују или раздвајају елементи који битно утичу на укупан однос државе према ловству као људској делатности. Неки од њих су (или могу бити) у непосредној вези са начелима ловства, односно они су израз усвајања тих начела. Други могу представљати препреку савременијем начину уређивања ловства, пре свега разумној експлоатацији дивљачи, као једној од важних категорија природног богатства. Ти елементи омогућавају да се утврди у којој мери ловно законодавство савремених држава прихвата став да закони о ловству морају да полазе од начела поштовања природе и очувања фауне. Полазећи од тог начела и обезбеђујући његово остварење у пракси, они дају и одговор на питање о месту ловног законодавства у систему права сваке државе и, посебно, о његовом месту у односу на „сродне“ гране права.

1. ОДНОС ЛОВСТВА И ДРУГИХ ДЕЛАТНОСТИ ЗНАЧАЈНИХ ЗА ПРИВРЕДУ ЗЕМЉЕ

Релативно лако и са великим степеном тачности може се утврдити који извори права „припадају“ изворима ловног законодавства. Ван сваке сумње је да у оквир ловног законодавства улазе закони и други

правни прописи који уређују ловство као такво. Али, извори ловног законодавства постоје и у подручју прописа путем којих се уређују пољопривреда, шумарство, трговина, а у новије време и туризам и, нарочито, заштита човекове средине. Прве две категорије, пољопривреда и шумарство су у најтежњој, биолошкој вези са ловством, јер представљају природне амбијенте у којима дивљач живи и у којима се ловство као људска делатност остварује. Трговина и туризам указују на привредни значај ловства, док се изворима о заштити човекове средине нужно обухвата дивљач, као природно богатство. Ловство треба да доприноси заштити тог богатства, а не његовом уништавању.

Без обзира на сам наслов закона којим се уређује подручје ловства, данас се та материја уређује знатно шире него што би то захтевао сам лов. На пример, законодавац *Шпаније* је у образложењу поводом доношења Закона о лову навео да је било неопходно стари Закон о лову (1902) ускладити са савременим, новим захтевима лова. Отуда је циљ новог закона: очување и заштита извора националног богатства — дивљачи, у складу са другим, одређеним интересима.(1) Или, на пример, Закон о ловству *Ирске*, није само закон о ловству, већ и о заштити дивљачи и човекове средине, укључујући и заштиту флоре.(2) Све је више примера да се већ у самом наслову закона исказује повезаност заштите фауне и режима лова. Тако је, на пример, поступио законодавац *Италије*, доносећи Закон којим се утврђују основна начела и норме за заштиту фауне и за режим лова,(3) затим законодавац *Пољске*, доносећи Закон о узгоју и заштити дивљачи и ловству,(4) законодавац *Швајцарске*, савезним Законом о лову и заштити птица,(5) и други.

Има примера да законодавац наглашава неопходност заштите фауне, а заправо уређује режим лова. Тако поступа, на пример, законодавац *Сједињених Америчких Држава*, који Законом о угроженим врстама уређује материју лова,(6) и законодавац *Ирака*, који Законом о заштити дивљих животиња и птица такође уређује подручје ловства.(7)

Осим три наведена „метода“ опредељивања законодавца према материји ловства, има и других показатеља помоћу којих се може утврдити место ловног законодавства у односу на друга правна подручја. На пример, законодавац *Мађарске* је донео Закон о шумама и о газдовању дивљачи, исказујући на тај начин свој став о повезаности интереса шумарства и ловства.(8) И у *Румунији*, ловство је у надлежности Министарства шумске привреде.(9) Законодавац *Француске* материју ловства уређује у оквиру Законика о пољопривреди и Закона о заштити при-

(1) Ley 1/1970 de Caza, 4 de abril de 1970. — „Boletín Oficial del Estado“, de 6 abril de 1970.

(2) Wildlife Act, 1976. — Dublin: The Stationary Office, № 39, 1976.

(3) Legge 27 dicembre 1977, № 968 — Principi generali, e disposizioni per la protezione della fauna e la disciplina della caccia. — „Gazzetta Ufficiale“, № 3, d. 1, 4. 1. 1978.

(4) Ustawa z dnia 17 czerwieca 1959. o hodowli, ochronie zwierząt łownych i prawie łowieckim — „Dziennik Ustaw Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej“, 1973, №. 33.

(5) Bundesgesetz über Jagd und Vogelschutz (Vom 10. Juni 1925 — Fassung gemäß BG vom 23. III 1962). — Jagdvorschriften (Kanton Zürich), S. 38—59.

(6) Endangered Species Act, 1973. — Pub. L. 93—205, Dec. 28, 1973, 87 Stat. 844 (са изменама 1974, 1978 и 1979)

(7) Law №. 21, 1979, for the Protection of Wild Animals and Birds. — Alwaquai Aliraquya, „The Official Gazette of the Republic of Iraq“, 1979, №. 40, Vol. 22.

(8) Az erdőkről és a vadgazdálkodásról szolo 1961, évi VII. törvény, valamint a végrehajtásáról kiadott 33/1962 (IX 12) Korm szamu rendeket és az 1970, évi 28. szamu törvényerejű rendelet és az ennek végrehajtásáról kiadott 32/1970 (VIII 21) Korm. szamu rendelet egyseges szerkezetbe foglalt szovege. — Minisztertanaczi Rendeletek 1962, S. 151—163.

(9) Legea Nr 26/1976 privind economia vinatului si vinitoarea. — Brasov, Ed. spec.

роде.(10) Слично је у *Белгији*, осим Законом о лову, очување фауне (и флоре) уређује се и уредбама о установљењу природних резерви.(11) Законодавац у *СССР* је уврстио материју ловства и у Закон о чувању и коришћењу животињског света,(12) а у *Бугарској* је Законом о ловној привреди, већ насловом јасно опредељен однос законодавца према ловству као привредној делатности.(13)

2. ПРАВНИ РЕЖИМ СВОЈИНЕ У ЛОВНОМ ЗАКОНОДАВСТВУ

Ловно законодавство у већини земаља полази од начела да дивљач представља богатство које треба да буде заштићено и пренето нетакнуто будућим генерацијама. У вези са таквим ставом, поставља се питање коме то богатство припада данас, у чијој је својини, ко њиме господари, односно управља. Правни режим својине један је од значајнијих елемената од којих потичу сличности и разлике ловног законодавства савремених држава.

У многим земљама до данас је очувана традиционална организација ловства, која се темељи на приватној својини.(14) Власник земљишта је носилац права на лов, а на земљишту које није ни у чијој својини, право лова припада држави. Носилац права на лов је и власник уловљене дивљачи. Право на лов се може дати у закуп, који производи правне последице сходно правилима грађанског права. Оваква решења, у суштини иста или са мањим разликама, налазимо у законодавству *Аустрије* и *СР Немачке*, затим *Белгије*, *Финске*, *Француске*, *Холандије* и *Швајцарске* и других земаља у којима је једно од основних начела друштвено-економског уређења заштита приватне својине.

Заинтересованост државе да се обезбеди заштита природе, односно природна равнотежа између фауне и флоре (посебно шуме), мења став законодавца у погледу неприкосновености приватне својине у односима који се стварају у ловству(15). Ако се прихвати чињеница да једино

(10) Code rural (Décret № 55—433 du 16 avril 1955); Loi № 76—629 du 10. VII 1976. relative à la protection de la nature; Décret № 77—1157 du 11. X 1977 pris pour l'application de la Loi 76—629 du 10. VII 1976 relative à la protection de la nature et concernant la liste des espèces gibier; Décret № 77—1295 du 25. XI 1977 concernant la protection de la flore et de la faune sauvages du patrimoine naturel français. — Dans: „Recueil de textes juridiques concernant la chasse, réalisé en 1980 par le Fonds d'Assurance Formation des personnels de la chasse“.

(11) Loi du 28. février 1882 sur la chasse (са изменама из 1900, 1922, 1924, 1936, 1961, 1963, 1972, и 1974) — Moniteur Belge, T. II, 1. I. 1982.

(12) Закон СССР об охране и использовании животного мира. — Ведомости Верховного Совета СССР, 1980. бр. 27.

(13) Закон на ловното стопанство. — „Државен вестник“, 1982, бр. 91.

(14) Поводом доношења Закона о лову, 1931, др Милован Зоричић је објавио књигу: *Тумач Закона о лову од 5. децембра 1931.* (Загреб, 1935, стр. 282). Према речима самог аутора, *Тумач Закона* је састављен у циљу упућивања на примену Закона „прама смислу и духу закона, прама интенцијама законодавца, прама потребама занимањих органа народне привреде и у складу са науком о ловству“ (из предговора књизи). У уводу књиге налазимо детаљан преглед историјског развоја права лова и основа начина стицања власништва дивљачи (стр. 9—25).

(15) У коментару § 1 Закона о лову, др Милован Зоричић каже: „Право лова по изричитој одредби закона спојено је са својином земље и припада власнику земљишта. Узаконен је, дакле, тзв. доминални систем, како је то готово у свим земљама Европе, а који у највећој мери одговара праведности и жељама власника, јер је оправдано да користи од лова припадају ономе на чијој земљи дивљач живи и налази хране. Но, како се дивљач на слободи креће без обзира на границе појединих земљишних посједа, закон не дозвољава власнику да се својим правом лова користи по милој вољи, јер би тако у кратко вријеме била уништена сва дивљач, него одређује у јавном интересу очување ловства као *гране народне привреде* (подвукла В. Ч.), да власник земље може право лова извршавати или се њиме користити само уз стеге одређене законом. Ту, дакле, *постоји случај ограничења приватног власништва у отпнем интересу* (подвукла В. Ч.), каквих случајева имаде у јавном праву веома много: нпр. ограничење слободе грабења на свом земљишту, ... ограничење употребе воде и у приватном потоку; забрана сабења духана, итд.“. (ор. cit., стр. 29.).

организовани и контролисани лов може да обезбеди очување довољне, разумне густине насељености дивљих животиња на територији одређене државе, онда се у сврху постизања таквог циља преиспитују деценијама неприкосновене правне институције, међу којима се налази и приватна својина, односно њен значај у ловству. Постоје мишљења да се поменути циљ може остварити и без „раздвајања“ права лова и права својине. Међутим, до поменутог раздвајања ипак долази. На пример, законодавац *Марока* је прогласио да „право лова припада држави“, али да власник или држалац земљишта може ловити у свако време, без ловачке дозволе... Држава може право лова преносити, под одређеним условима на трећа лица.(16) У *Италији*, законодавац је дивљу фауну укључио међу добра која чине „имовину неодвојиву од државе“, желећи да на тај начин заштити поједине врсте дивљачи од потпуног уништења. Али, у погледу приватне својине, односно њеног ограничавања (ометања), остаје да поменута добра не могу бити изузимана од њихове намене, осим на начин утврђен законима који уређују правни режим таквих добара. Корак даље учињен је у законодавству *Алжира*(17) и *Ирака*. У тим земљама дивљач и ловна добра су проглашени за национално богатство, а њихово искоришћавање подлеже правилима које прописује закон. При томе се посебна права власника непокретности не помињу. У *Ираку* заштита околине, која је потребна за опстанак дивљачи, представља посебну бригу друштва.

Битно другачија решења са становишта својине налазимо у законодавству *Бугарске*, *Чехословачке*, *Мађарске*, *ДР Немачке*, *Пољске*, *Румуније* и *СССР*. У поменутих земљама основно је правило да животињски свет чини државну својину, да се проглашава „општим добром народа“ (СССР). Законодавац у СССР забрањује радње које у „отвореном или скривеном облику“ нарушавају право државне својине над животињским светом. И у законодавству ДР Немачке веома је изражена улога државе, с тим што је дивљач својина народа, а држави припада право да управља њоме.(18) Дакле, и овде је реч о раздвајању права својине и права лова, али на другачији начин од оног који се примењује у режиму приватне својине.

У СФР Југославији, основно обележје ловног законодавства чини правило да је дивљач, као природно богатство, у друштвеној својини. Ловством се могу бавити ловнопривредне, шумскопривредне, пољопривредне и друге организације удруженог рада и ловачке организације, у својству друштвених организација.(19)

(16) Arrêté du Ministre de l'agriculture № 582—62 (3. XI 1962) portant réglementation permanente de la chasse. — Dans: „La législation de la chasse au Maroc, Ministère de l'agriculture de la réforme agraire“.

(17) Loi № 82—10 du 21 août 1982 relative à la chasse. — Journal officiel de la République Algérienne Démocratique et Populaire, 1982, № 34.

(18) Gesetze zur Regelung des Jagdwesens vom 25. XI 1953. — GBI. S. 1175.

(19) Уређивање ловства је у надлежности република и аутономних покрајина, па су и ова питања уређена, у основи, на једнак начин у ових осам закона о ловству: Закон за ловство од 29. I 1973. — „Службен весник на СР Македонија“ 5/1973; Закон о ловству — пречишћен текст — од 19. V 1976. — „Народне новине СР Хрватске“, 25/1976; Закон о varstvu, gojivti „in lovu divjadi ter o upravljanju lovišč od 20. X 1976. — „Урадни лист СР Словеније“, 25/1976; „Закон о ловству од 3. XII 1976. — „Службени гласник СР Србије“, 51/1976; Закон о ловству од 27. IV 1977. — „Службени лист СР Босне и Херцеговине“, 7/1977; „Закон о ловству од 27. IV 1977. — „Службени лист САП Војводине, 11/1977; Закон о ловству од 25. IX 1979. — „Службени лист САП Косова“, 37/1979; Закон о ловству од 26. VI 1980. — „Службени лист СР Црне Горе“, 15/1980.

Према садашњем стању у ловном законодавству савремених држава произлази да у погледу правног режима својине делују три различита режима: *приватне, државне и друштвене* својине. Из те „основне“ разлике произлазе и многе друге разлике у правном режиму ловства.

3. ЗАШТИТА И ОЧУВАЊЕ ДИВЉАЧИ

У ловном законодавству савремених држава, готово без изузетка, могу се наћи одредбе о заштити и очувању дивљачи. Има ту и разлика, како у погледу мотива и разлога због којих се одређене мере прописују, тако и у погледу начина обезбеђивања заштите и очувања дивљачи. Могло би се рећи да је сама концепција заштите и очувања дивљачи, гледано са становишта упоредног права, неједначена.

Најопштије речено, закони о лову се доносе у циљу очувања и заштите извора националног богатства — дивљачи (како се то и изричито каже у Закону о лову *Шпаније*). Према виђењу законодавца СССР, мере заштите животињског света обезбеђују се путем: доношења правила и норми о чувању, рационалном искоришћавању и обнављању животињског света; установљавања забрана и ограничења у искоришћавању животињског света; чувања од самоволног искоришћавања и нарушавања животињског света; чувања подручја на којима живе животиње, услова размножавања и путева њихове миграције; стварања посебно чуваних територија; гајења ретких врста животиња и оних којима прети опасност од ишчезавања. Законодавац *Пољске* је веома јасно дефинисао ловство као „планско газдовање дивљачи“, у складу са (1) потребама националне привреде и, (2) захтевима заштите природе, с тим што појам газдовања дивљачи обухвата: узгој и заштиту дивљачи, лов и начин стављања уловљење дивљачи у привредни промет. Према законодавству *СФР Југославије*, ловство обухвата узгој, заштиту, ловљење и искоришћавање дивљачи, у складу са одржавањем биолошке равнотеже у природи и начелима њене заштите.

Техника којом се већина законодавстава служи у прописивању заштите поједине врсте дивљачи је изричито набрајање врста и прављење листе заштићених врста, односно животиња. Многе земље такву заштиту остварују и на посредан начин, тј. прописују посебне услове лова на такву дивљач. Међутим, у новије време, у законодавствима се јавља и категорија тзв. „посебних мера заштите“ дивљачи. На пример, у *Шпанији*, посебну заштиту уживају: (а) врсте од интереса за науку, (б) врсте угрожене да буду уништене (истребљене), (в) врсте од користи за пољопривреду, (г) женке и младунчад свих врста које могу имати посебну вредност за ловство, и (д) врсте које су заштићене међународним конвенцијама, а *Шпанија* их је потписала. Кантони у *Швајцарској* такође познају посебне мере заштите дивљачи, које служе одржању и незни дивљачи и њене околине, а израз су тежње да дивљач буде здрава, снажна и прилагођена околини. (20) Законодавац *Бугарске* посебно издва-

(20) У том циљу, кантони финансирају конкретне мере заштите које се, између, осталог, састоје у обезбеђивању посебно важних животних простора за животиње, одржавању и побољшавању услова прехране, спровођењу спасилачких акција за дивљач и птице, борби против болести дивљачи, поновном насељавању изумрлих врста дивљачи итд. — Vollziehungsverordnung zum Bundesgesetz über Jagd und Vogelschutz (Vom 7. VI 1971), Jagdvorschriften (Kanton Zürich), S. 60—64.

ја заштиту дивљачи у вези са контролом генетичког фонда и заштитом еколошке равнотеже дивљачи.

Са мањим разликама, пре свега у систематизацији правног уређивања наведених видова заштите дивљачи, слична решења садржи већина националних законодавстава о ловству. Ипак, посебно се издвајају три подручја чијем правном уређивању државе посвећују посебну пажњу, управо у циљу обезбеђивања заштите и очувања дивљачи. Једно је подручје *узгоја дивљачи*, као битног елемента природне равнотеже, друго обухвата питања *правила лова* са становишта основних начела ловства, и треће подручје тиче се услова под којима се човеку може поверити бављење ловом, тј. *услова за стицање права на лов*.

4. УЛОГА ЛОВСТВА У ОЧУВАЊУ БИОЛОШКЕ РАВНОТЕЖЕ

Многи закони о ловству, односно о заштити дивљачи, садрже изричите одредбе о повезаности ловства са заштитом природе и о улози ловства у очувању биолошке равнотеже. Било би погрешно, ако бисмо на основу те чињенице закључили да о заштити природе или о биолошкој равнотежи и са становишта ловства, не воде рачуна и земље које то у својим законима нису изричито утврдиле. Многа правила лова, посебно она о месту, времену и начину његовог обављања, ако су добро конципирана, имају за циљ или да се спречи поремећај биолошке равнотеже, или да се поремећена биолошка равнотежа поново успостави. У томе човек, односно његово понашање, имају посебну улогу.

Међутим, вредна је пажње појава да данас законодавац, уређујући материју ловства, у многим земљама изричито указује на њену повезаност са другим подручјима људских активности и, посебно, на потребу усаглашавања тих активности на основама њихове међузависности као делова природе. Тако, на пример, ловство се условљава интересима пољопривреде, шумарства и рибарства (*СР Немачка, Француска, Аустрија, Италија*, и др.) Понекад се томе, равноправно, додају и интереси заштите човекове средине (*Аустрија*, на пример). Очување природе се појављује и као један од разлога за дерогирање појединих одредби закона о ловству (*Белгија*)(21). Заштита природе је и потреба за опстанак дивљачи и у тој функцији представља посебну бригу друштва (*Ирак*). Или, сваки шумски масив који има посебан значај због постојања комплексних или ретких екосистема може се прогласити интегралном биолошком резервом и забранити у потпуности сваки лов или уништавање дивљачи (*Алжир*). Слично се поступа проглашавањем да је лов „до даље“ забрањен у пустињском подручју земље (*Ирак*).

Има земаља у којима се опредељивањем циљева закона из подручја ловног права, или дефинисањем ловства, ближе опредељује однос ловства и природе као целине. Заједничко за све примере је то да потичу из земаља које ловство третирају као грану привреде и да се то опредељење заснива и развија на начелима планске привреде. Отуда ловство, као „планско газдовање дивљачи“ мора бити „сагласно... законима заштите природе“ (*Пољска*), односно лов дивљачи мора бити обављен на начин који је „у складу... са заштитом природе“ (*Чехословач-*

(21) Sylvain, Cattier: Précis du droit belge de la chasse. — Bruxelles 1967, p. 206.

ка)(22). У *Бугарској* се као један од изричито наведених циљева планирања ловне привреде наводи „обезбеђивање еколошке равнотеже у природној средини“, а у *Румунији* велики значај се даје ловној привреди, јер дивљач „представља природно богатство од националног интереса, с обзиром на његову улогу у одржавању еколошке равнотеже“. Нешто наглашенију превентивну улогу ловства у односу на природу налазимо у законодавству *СССР*. Један од циљева закона о коришћењу и чувању животињског света јесте то да се појача законитост у тој области, како би се остварили заштита и очување дивљачи и спречило нарушавање природне равнотеже.

И у *СФР Југославији* се ближим одређивањем појма ловства исказује опредељење да ловство треба да буде у складу са одржавањем биолошке равнотеже у природи и са начелима њене заштите (такву одредбу имају у својим прописима све републике и аутономне покрајине). У *САД* се законом проглашава да дивље животиње представљају... еколошку... и научну вредност, а сваки већи програм заштите угрожене врста дивљачи мора да се заснива на резултатима претходно извршене биолошке процене. У *Шпанији*, у подручјима у којима постоје ограђени простори са крупном дивљачи, која представља биоеколошку целину, министар за пољопривреду може да захтева од власника да заједнички израде регионални план ловљења. У *Француској* делују два тела чија надлежност упућује на закључак да се француско ловно право руководи потребом остваривања начела биолошке равнотеже. Национални савет за лов и дивљу фауну има задатак да се стара о очувању дивље фауне, о очувању биолошке равнотеже (подвукла В. Ч.) и о побољшању обављања лова; Национални уред за лов има задатак да се стара о одржавању природне равнотеже (подвукла В. Ч.) и о унапређењу (развоја) ловства. Најзад, у ловном праву *СР Немачке* се истиче начело „усклађеног природног узгоја дивљачи“, као основно начело ловног законодавства.

Из наведених примера не би се могао извести закључак да су прихваћена решења истоветна. Али, њихово упоређивање показује да у сваком од њих има елемената начела о потреби заштите и очувања биолошке равнотеже, па и више од тога.

5. МОГУЋНОСТИ УНАПРЕЂИВАЊА ЛОВНОГ ЗАКОНОДАВСТВА

Ова упоредноправна анализа ловног законодавства заснива се на изворима права који су настајали током последњих сто педесет година, од 1831. до 1982. године. Године 1831, у *Великој Британији* је донет Закон о лову,(23) године 1882. то је учињено и у *Белгији* (с тим да су до данас ти закони мењани и допуњавани више пута), а из 1982. године потичу Закон о лову *Алжира* и Закон о ловној привреди *Бугарске*. Та чињеница опомиње да је ловно право „старо“ право, да није случајно то што се у правној књижевности оно помиње као право феудалних друш-

(22) Закон Ч. 23/1962 Sb. о myslivosti; Vyhlaska ministerstva zamedelstvi a vyživy C. 59/1967. Sb. Kteron se vydavaji provadeci predpisy k zakonu о myslivosti; Smernice ministerstva zamedelstvi a vyživy za dve 17. 4. 68 C. VII/5—362/68, časta 8/1968, Vestnik MZVZ.

(23) The Game Act, 1831. — Halsbury's Statute of England — II Ed. Vol. 10, P. 682—702.

твених односа и феудалних привилегија. Али, тај нас „квалитет“ ловног права овде занима са становишта његове еволуције и, пре свега, његових способности да прати развој економских и друштвених односа света и његових могућности у погледу даљег унапређивања и развоја, у складу са све очигледнијом потребом савременог друштва да штити природу од угрожавања и уништења.

У последњој деценији већи број земаља је донео нове законе о лову (односно о заштити дивљачи или о ловној привреди), с тим што је путем тих закона успостављена тесна веза између прописа о заштити природе и прописа о заштити дивљачи, односно о ловству. Не би се могло рећи да „ренесанса“ ловног законодавства само коинцидира са акцијом заштите природе, чије се дејство осећа и у појачаној легислацији ловства. Са становишта права, ловство еволуира и „само“, али оно еволуира још осетније у спрези са осталим људским делатностима које су очигледно повезане са ловством.

Да је ловство једна од људских делатности која се данас остварује организовано, није потребно посебно доказивати. Оно што је са становишта упоредног права *de lege ferenda* занимљиво, јесу сличности и разлике које постоје међу земљама у погледу утврђивања садржине те делатности, њених видова изражавања, начина организовања и њеног односа према другим делатностима.

У складу са уобичајеном законодавном праксом, у многим законима и другим прописима који уређују ловство, налазимо дефиницију ловства, или барем опис циља (сврхе) донетог прописа, са посредним одговором на питање шта се подразумева под појмом ловства (лов) и који су његови циљеви.

На основу таквих података можемо закључити да се ловство, данас, третира као:

- а) физичка активност људи (спорт, рекреација и лична разонода);
- б) привредна делатност (тј. бављење ловом ради стицања дохотка — туризам, индустрија, итд.);
- в) делатност са посебном наменом (научна истраживања, настава, заштита нарочито ретких врста животиња, итд.), и
- г) делатност помоћу које се може посредно утицати на заштиту природе, односно на очување биолошке равнотеже.

То су само сводни или типски облици поимања ловства као организоване људске делатности. Редом, како су наведени, у извесном смислу изражавају еволуцију схватања шта ловство у одређеном друштву значи и како га треба правно уређивати. Сви наведени облици ловства данас постоје, али у једној истој земљи остварује се, најчешће, њих више упоредо. Може се уочити и то да законодавци дају предност једном облику ловства пред другим, према различитим мерилима. Зато се укупан однос државе према ловству може ценити према томе да ли се лов третира првенствено као спорт, односно као рекреација човека, или је лов увршћен у привреду земље, тј. да ли је ловство добило статус једне од грана привреде.

На примеру Закона о ловној привреди и ловству *Румуније*, то „двојство“ се јасно изражава: ловство се сматра привредном граном изузетних економских потенцијала (размножавање, узгој и одстрел дивљачи), а истовремено, ловство има и рекреативно, спортско обележје.

Ловној привреди се даје велико значење, јер дивљач представља природно богатство и има велику улогу у одржавању еколошке равнотеже, али држава ствара и услове за развој ловне привреде, и услове за рекреативно-спортски лов, итд. Развој ловне привреде у Румунији сматра се саставним делом планског друштвено-економског развоја целе земље. У *Ираку* законодавац говори о лову као о разоноди (hobby) али и о лову ради продаје или прераде дивљачи, што очигледно има својства привредне делатности. У *СФР Југославији* законодавац је „поделио“ ловство, према намени, на: привредно, спортско и на ловство са посебном наменом.

Према подацима о ловном законодавству и теорији, може се закључити да је средином прошлог века уочена опасност када се почело ловити „на све стране“, тј. неограничено и неорганизовано, и у толикој мери „да је пријетило потпуно упропаштење дивљачи и ловства“. (24) Из таквог стања ствари произашао је став да је очување лова као гране народне привреде „у опћем интересу“. У правној теорији се наглашава да је лов „само један начин искоришћивања земље, па се прама томе ловно господарство има просуђивати баш као пољопривредно или шумско господарство“. (25)

Према томе, увршћивање ловства у привреду земље не би се могло сматрати посебном новином, везаном за савремени степен развоја друштва, међутим, унутар подручја привреде, као његова грана, ловство пролази кроз значајне промене, пратећи укупан развој привреде, у складу са економским и друштвено-политичким особеностима сваке земље понаособ. У том смислу, ловно законодавство може и даље да се мења и развија.

Значајна је појава да се ловно законодавство мења под утицајем све веће легислативе у домену заштите природе. Мултидисциплинарни приступ тој савременој људској акцији глобалних размера утиче на опредељивање одређеног друштва према ловству. Данас се већ може уочити потреба да лов не би смео да буде искључиво разонода, hobby, или рекреација појединца али не би смео да постане ни делатност која се развија искључиво ради стицања дохотка, чак и у случају када он припада држави (друштву). Унапређивање ловног законодавства подразумева, већ данас, померање постојећих схватања о ловству у правцу третирања ловства као дела активности ради заштите природе и посебно ради очувања биолошке равнотеже.

6. ОСНОВНА НАЧЕЛА ЛОВСТВА И УНАПРЕЂИВАЊЕ ЛОВНОГ ЗАКОНОДАВСТВА

Међународни савет за лов и очување дивљачи (CIC) (26) усвојио је основна начела ловства на која се унутрашња законодавства не позивају изричито. Међутим, основна начела су већ до сада утицала на упоредно ловно законодавство. Треба очекивати да ће утицати и на прописе о ловству у будућности. Та појава би се могла, делимично, објаснити

(24) Др Милован Зорић; *Op. cit.*, стр. 13.

(25) На овакав начин др Милован Зорић прихвата и потврђује мишљење двојице страних аутора (Haerdtl i Jaehner), који су поменућу тезу формулисали први, 1929, други још 1897, године. — *Op. cit.* стр. 19.

(26) Le Conseil international de la chasse et de la conservation du gibier.

тима да су многи закони о лову и заштити дивљачи донети (односно мењани) у време када је државама чланицама Међународног савета за лов и очување дивљачи, као услов њиховог чланства, постављено да се морају руководити основним начелима, односно да су обавезне да их прихвате и да их примењују.

Испуњавање такве обавезе није сасвим једноставно. Има начела која могу и у унутрашњем ловном праву да буду преузета (прихваћена) само као начела, у виду изјашњавања законодавца да ће се у уређивању материје ловства руководити одређеним начелом. Нека начела су ближа подручју морала него подручју права. Има начела за чију примену треба предвидети (прописати) читав низ мера које ће, тек када делују све заједно, значити примену тог начела.

Овај последњи вид усвајања основних начела и њиховог инкорпорирања у унутрашња ловна законодавства најтеже је идентификовати, с тим што представља највиши степен примене основних начела СИС-а. На пример, да би једна земља заиста прихватила начело обавезе преношења извора природе будућим генерацијама, неопходно је да сасвим конкретним, обавезним правним нормама уреди, између осталог, сва она питања узгоја и одстрела дивљачи која ће заиста обезбедити остварење начела у пракси. Или, питање етике. Ако земља прихвати да ће се њени закони и други прописи о ловству заснивати на „веома одређеној етици“, неопходно је да та иста земља јасно утврди садржину те етике и, што постаје све важније, да са њом упозна пре свега ловце, али и све оне који могу допринети томе да ловство буде активан чинилац у заштити природе. Или, ако очување и разумно газдовање дивљачи треба да буде засновано на научним сазнањима, а такво начело у унутрашњем законодавству остане само део уводних одредаба прописа или правила деклараторне природе, без обезбеђивања материјалних и кадровских услова, оправдано се поставља питање да ли је начело уопште прихваћено.

Сложеност задатка законодавца је очигледна. Са тог становишта треба анализирати садашње стање ловног законодавства у односу на његову заснованост на основним начелима СИС-а. Оно што је до сада учињено треба и посебно ценити, јер основна начела СИС-а, у оној мери у којој постају део унутрашњег ловног права, представљају највиши домет јединствених ставова земаља у материји ловства.

7. УЗАЈАМНИ УТИЦАЈИ МЕЂУНАРОДНОГ И УНУТРАШЊЕГ ЛОВНОГ ПРАВА

У вези са могућношћу и потребом даљег унапређивања ловног законодавства, указујемо на чињеницу да међународноправни акти из подручја ловства и, још шире, заштите природе, утичу на развој унутрашњег ловног права, али да постоји и обрнут утицај. Залажући се за доследну примену основних начела СИС-а или, на пример, одредаба неке међународне конвенције која уређује и питања посредно везана за ловство,⁽²⁷⁾ путем њихове инкорпорације у унутрашња законодавства или путем имплементације, остварује се један „правац“ узајамног утицаја правних норми из подручја ловства. То је утицај међународне нор-

⁽²⁷⁾ Да поменемо само Међународну конвенцију о заштити птица, закључену у Паризу, 18. X 1950. године, која је ступила на снагу 17. I 1963. године, и коју је СФРЈ ратификовала 31. I 1973. године (објављена у „Службеном листу СФРЈ“, 6/73).

ме на унутрашње норме. Међутим, други правац изражава се у утицају унутрашње правне норме (ловног права) на стварање норме међународног права. Овим другим правцем могућно је користити се увек када унутрашња правна норма садржи решења чији је значај шири од националног (на пример, заштита и очување дивљачи у функцији заштите природе и биолошке равнотеже), и кад су таква решења иста или слична једна другима у већем броју земаља. Пракса међународних организација (легислативна делатност Уједињених нација, на пример) показује да се много лакше и брже усвајају они међународни инструменти који су рађени на основу доброг познавања упоредног права у материји која је предмет међународноправног регулисања. И имплементација тако разрабених инструмената је бржа, боља и потпунија.

Овде није реч о простом „преношењу“ правне норме из једног у друго подручје права (из унутрашњег у међународно, или обрнуто), већ о начину унапређивања ловног законодавства, о унификацији и кодификацији ловног права.

*

Савремено ловно законодавство уређује ловство на начин који треба да допринесе заштити и очувању дивљачи. Ловно право је не само скуп правила о лову која се доносе једино у корист ловаца и њихове физичке активности. Оно је не само скуп правила која уређују понашање људи у лову према животињама. Савремено ловно право уређује и односе који настају поводом лова и у вези са њим или су његова последица. Али, савремено ловно право уређује све то повезано са амбијентом у којем дивљач живи и у којем се човек бави ловом.

Дивљач је, дакле, део природе, а човек може ловом утицати на ту природу битно, и у негативном и у позитивном смислу. Неорганизовани и неконтролисани лов сигурно изазива негативне последице. Ловно законодавство је управо зато, у савременом смислу, све чешће концептирано на такав начин да се њиме уређује ловство, третирано као део активности човека у природи, не изоловано од ње, и на начин који лову даје функцију заштите природе и очувања биолошке равнотеже. То је тај шири циљ ловног законодавства који у ловству има већ своју традицију, али који у околностима савременог живота ствара нове могућности и потребу унапређивања ловног законодавства. Све то дозвољава закључак да се унутрашње ловно право мења под јаким утицајем императива заштите природе и да се унапређивање ловног законодавства у том правцу постепено остварује.

Dr. Vida Čok,

Research Counselor at the Institute of Comparative Law in Belgrade

HUNTING LEGISLATION OF CONTEMPORARY STATES AND POSSIBILITIES OF ITS ADVANCEMENT

Summary

Contemporary hunting legislation regulates the relationships emerging out of hunting activity, and related to it, or which are the consequence of hunting. Besides, it regulates these issues in connection with the

surroundings of wildlife and the ones where man is practising hunt. Wildlife is a part of nature and man is able to influence that nature quite considerably, both in positive and negative directions. This is why the hunting legislation is more and more conceived to regulate the hunting activity as a part of man's activity in the nature in general, and not in an isolated way. In such a way the hunt is given a function of protection of nature and of preservation of biological balance. This is the wider aim of the hunting legislation, which has already its tradition. In contemporary circumstances new possibilities are emerging as well as needs for advancing that legislation.

The analysis of hunting legislation of some twenty states is effected along the above mentioned lines, and is particularly concentrated to the following questions: relationships between hunting and other activities important for the national economy; legal regime of ownership in the hunting legislation; protection and preservation of game; the role of hunting in preserving biological balance; possibilities of advancement of hunting legislation; basic principles of hunting and the advancement of hunting legislation; mutual influences in the sphere of international and municipal hunting laws.

Dr Vida Čok,

conseiller scientifique à l'Institut du droit comparé, Belgrade

LA LEGISLATION DE CHASSE DES ETATS CONTEMPORAINS ET LES VOIES D'UNE PROMOTION POSSIBLE

Résumé

L'objet de la réglementation législative de la chasse sont les rapports qui se présentent à propos de la chasse, en connexion avec elle ou qui sont la conséquence de la chasse. Au surplus, ces questions sont réglées en relation avec l'ambiance dans laquelle vit le gibier et l'homme exerce la chasse. Le gibier fait part de la nature et en chassant l'homme peut influencer cette nature essentiellement, dans le sens tant positif que négatif. C'est la raison pour laquelle la législation de chasse contemporaine se base de plus en plus souvent sur la conception selon laquelle la chasse doit être réglée en tant qu'une part des activités humaines dans la nature et non comme une activité qui serait isolée de la nature, et de cette manière à la chasse est attribuée la fonction de la protection de la nature et de la conservation de l'équilibre biologique. C'est un but plus ample de la réglementation législative de la chasse et c'est déjà une tradition que de poursuivre ce but. Dans les conditions de la vie contemporaine de nouvelles possibilités et besoins pour l'amélioration de la réglementation législative de la chasse sont en train de s'ouvrir.

L'analyse de la législation de chasse d'une vingtaine des pays l'auteur a entrepris en partant des particularités précitées de la réglementation législative contemporaine, et il s'est concentré plus spécialement sur les questions suivantes: le rapport entre la chasse et les autres activités importantes pour l'économie nationale; le régime juridique de la propriété prévu dans la législation de chasse; la protection et la conservation du gibier; le rôle de la réglementation législative de la chasse dans la préservation de l'équilibre biologique; les possibilités de la promotion de la législation de chasse; les principes fondamentaux de la chasse et l'amélioration de la réglementation législative; les influences mutuelles du droit de chasse interne et du droit de chasse international.